

העבודה בתיקון המידות, ג' סוגי עבודה, ג' נפשות

ב"ה כ' מ"ח רצ"ו
במענה על מכתבו השואל ודורש בענין העבודה בתקון המדות בכלל, ובהכשרת עצמו להיות כלי נכונה לעבודת השם, בפרט. הנה כל הקרוב לגשת אל הקדש בעבודת ה' הנה לבר זאת אשר יסוד הכל הוא האמת, ואמת מביט על כל דבר ותופס כל דבר כמו שהוא בלי שום הגזמה לאחד מן הצדדים דטוב ורע, הנה לבד זאת הרי כל עיקר ענין העבודה הוא שיהי בסדר מסודר.

עבודה הרוחנית יש לה חקים מוגבלים, כדוגמת עבודה גשמית, ויש בה סוגים שונים כדוגמת העבודה הגשמית המתחלקת לשלשה סוגים (כוללים: א) עבודת משא, ב) עבודת מלאכה, ג) ועבודת מלאכת מחשבת.

בבנין המשכן וכליו מצינו שלשה עבודות הללו, עבודת משא, עבודת מלאכה והעולה על כולנה היא עבודת מלאכת מחשבת דכתיב בה (שמות לה, לב) ולחשוב מחשבות לעשות בזהב וגו'.

מזאת בנין המקדש היא מצוה כללית אשר כל אחד ואחד צריך להשתתף בה, כאמור ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם וענינו מפורש בדרו"ל בתוכו לא נאמר אלא בתוכם בתוך כל אחד ואחד.

זאת אומרת אשר בכל אחד ואחד הנה תוכו ופנימיותו יכול להיות וצריך להיות משכן ומכון לשבתו ית' ובמקדש זה ישנם שלש עבודות האמורות, עבודת משא, עבודת מלאכה ועבודת מלאכת מחשבת.

המשכיל על דבר יבין כי ג' מלאכות אלו הן שעבוד ג' לבושי הנפש, מחשבה דבור ומעשה, אמנם עוד טרם שישג למלאכת בנין מקדשו, אשר זהו תעודת ירידת נשמתו למטה להתלבש בגוף צריך לסדר עבודתו בסדר מסודר, דבר דבר על אופנו, ולכל לראש שלא להיות מוטעה בעצמו.

כל דבר באשר הוא לפי מהותו וענינו יש בו טוב ויש בו רע, והיינו לבד זאת המבואר במ"א, דאיו טוב במוחלט ואיו רע במוחלט, הנה לבד זאת הרי בכל אדם יש בו טוב ויש בו רע, היינו מעלות וחסרונות, ואשר על כן הנה הזהירות הראשונה היא להתרחק מן הטעות, והוא שלא לראות רק מעלת עצמו וכן לא רק לחפש חסרונות עצמו. כי תפיסת אחד הקצוות בלבד לא יביא שום תועלת הראוי בתכלית הנרצה בהעבודה האלקית.

כל אומן קודם שמתחיל בעבודתו בתקון איזה כלי חרי תחלה הוא מסתכל ובודק יפה איזה אבר מהכלי צריך רק נקוי וחזוק ואיזה דרוש

להחליף בחדש, ואח"כ מכין ומשחזי כלי אומנתו הצריכים למלאכה זו ואז הוא נגש לעבודתו, תחלה להסיר האברים הצריכים לחוף בחדשים, ומתעסק בהאברים הצריכים רק חזוק ונקוי, ובגמרו מתחיל לעשות האברים החדשים, וכל עבודת מלאכתו עושה במתינות לאט לאט, ואז נעשה כלי חזקה ראוי למטרתו. וכן הוא בעבודה הרוחנית בתקון וזיכוך המדות, שתחלה צריכים להסתכל יפה בכללות מהותו להכיר את עצמו כמו שהוא במעלותיו וחסרונותיו ולדעת מה מעניניו בשכל ומדות ולבושי הנפש צריכים תקן ונקוי ואיזה צריכים לחחליף בחדשים לגמרי.

ישנם ענינים בתקון המדות, כמו מדת הכעס או גאווה והדומה שאינם מתיחסים כלל אל העבודה הפנימית ע"פ חסידות והיינו שעל זה אין צריכים לימוד דא"ח, כי כדי לתקן מדות אלו די ומספיק לימוד ספרי מוסר המבארים גנות המדות רעות ושבח המדות טובות, וכל אדם באשר הוא אדם, כמ"ש הרמב"ם בפירושו למשנה ה' פ"ד דסנהדרין, כלומר במעלת מין המדבר צריך להתרחק מן המגונה ולהתקרב אל הטוב.

התחלת ביאור החסידות היא להסביר להאדם כי כל המובן בשכל אנושי בטיב המדות טובות אינו עדיין הטוב האמיתי.

לדוגמא אם האדם כבר שלם בשלימות המדות טובות ומתפלג ג"פ ביום ולומד תורה כפי הזמן שאפשרי לו ומקיים המצות כהלכתן בדיני התורה אינו משלים עדיין תכלית הנרצה בהכוונה העליונה בירידת נשמתו להתלבש בגוף.

וכאן הוא התחלת העבודה שע"פ החסידות. עבודת החסידות הוא להכניס אור וחיות פנימי בכל שלימות הציור קומה שלו. כי האדם השלם הנ"ל הוא אינו אלא רק כלי טוב בלבד, ובכלי טוב הלזה

צריכים להכניס אור וחיות. ודוגמא לדבר גוף שלם ובריא הוא כלי טוב לחיות הנפש אשר כל כח יתלבש ויאיר בכלי שלו, כלומר האבר שהוא הכלי המקבל אור הכח.

וזהו דכתיב וייצר ה"א את האדם עפר מן האדמה, זהו בנין הגוף וברוחניות הו"ע בנין הכלים, ויפח באפיו נשמת חיים הוא חיות הנפש.

וברוחני הו"ע בנין הצורה, ויהי האדם לנפש חיה ארז"ל נשמה שנתתי לך החיהו, מען דארף באלעבן די נשמה מיט א חיות פנימי, וזהו התחלת העבודה ע"פ חסידות. וביאור דבר זה יובן ע"פ משנ"ת בשיחה דשמח"ת רצ"ד בביאור מאמר הוד כ"ק רבינו הגדול להוד כ"ק אאזמור"ר הרה"ק בעל צמח צדק זצוקללה"ה כי כל ענין החסידות הוא לשנות טבעית מדותיו, שלשה נפשות הנה: א) נפש האלקית, ב) נפש השכלית, ג) ונפש הטבעית ולכל נפש יש לה שכל ומדות לפי מהותה.

והנה הנפש הטבעית נקראת נפש הבהמית להיות כל הטיותי ומחשבותי הנה אל הארציות והבהמיות וכמ"ש במ"א בארוכה דכל שכלה משוקע אך ורק בהנוגע לטובת עצמה כפי הבנתה הבהמית, לטעון לזכות עצמה, גם בטענות של שקר ולהצדיק עצמה בכמה מיני תחבולות, זהו שכלה של נפש זו, ובפרט מדותי שהם יצה"ר בפועל.

אשר על כן הנה בנפש זו אינו שייך ענין התקון או הנקיון כי אם צריכים להחליפה באברים חדשים לגמרי, אמנם להיות כי לעבודת החילוף דרושים כלי אומנות הראויים לעבודה זו, ע"כ טוב יותר להניח עבודה קשה זו של החילוף לזמן יותר מסוגל, והוא כאשר יהיו לו כלי האומנות הדרושים לעבודת החילוף. ועד אשר יחליפם בטובים יסיר את המקולקלים, בדרך דיחוי ושבייה. (המשך מעבר לדף)

דעם רבינו'ס קנה"ד

נקודות כלליות בלימוד דא"ח

בנוגע לשאלתו בענין לימוד החסידות - א"א לי להאריך בלי ידעי יותר פרטים ע"ד מצב כשרונות התלמידים וסגולות המשפיעים וכו'. אבל שתי נקודות כלליות בלימוד תורת הדא"ח, שלפי דעתי צריך להיות בכל ישיבות ליובאוויטש, והן: א) צריך להכין את התלמידים באופן שבמשך זמן לא ארוך יוכל כל אחד לחזור מאמרי דא"ח באופן שיפעול על השומעים, וגם על אלו שאינם משכילים בתורת הדא"ח. ב) יזיעה יותר רחבה בתורת הדא"ח. ולדאבוני, ענין השני מורגש בו חסרון גדול ביותר, אפילו בתלמידים שלמדו כמה שנים את תורת הדא"ח, וכמה ענינים יודעים הם לעומקם, אבל מספר ענינים שיודעים קטן הוא במאד מאד. ואי אישיר חיל, הייתי מנהיג בכל מקום ומקום לימוד תורת הדא"ח לא רק לעיוני אלא שיעור מיוחד למיגרס (אף שבכלל מאנט חב"ד פנימיות), פשוט וויסען ענינים. בפרשת שלום כל החבורה שתחיל' והצלחה בהשפעתו על תלמידיו שיחיו, ושיוכל להיות מוסיף והולך בהארת אור החסידות ולהאיר גם בחוץ, שזה ענין תנוכה: הדלקת אור, מוסיף והולך באור וקדושה, פוחת והולך בצד שכנגד, וההדלקה היא לכלות רגלי דתרמודאי מן השוק, וכמבואר בדא"ח, ובימינו נעשה זה ע"י ההשתדלות בהפצת המעיינות חוצה. (ממכתב כ"ק אדמו"ר לרש"ח קסלמן. אג"ק ח"ד ע' דצ)

ממתי מבינים בנשמות

באחת התקופות הקשות של הקומוניסטים החזיק הרבי הריי"צ ישיבות רבות ודאג לממן את צרכי התלמידים. מלבד זאת הוא דאג שיקנו ממתקים ופרסים ויאספו לידים קטנים מהסביבה ויאמרו איתם ברכות. פעם נכנס ר' חאטשע לחדרו של הרבי הריי"צ ואמר: רבי, המוסדות של חב"ד בקושי מצליחים להתקיים, לתלמידי הישיבה אין כמעט לחם לאכול, מדוע אנו צריכים להשקיע כסף בקניית ממתקים ופרסים לילדים שאינם שומרי מצוות? עדיף שאת הכסף המועט הזה נשקיע בעוד פרוסת לחם לתלמידי הישיבה! שמע הרבי הריי"צ את דבריו של ר' חאטשע, ופרץ בבכי עז. אל הבכי הצטרף גם ר' חאטשע. אחרי כמה דקות אמר הרבי בדמעות: "יחזקאל, ממתי אתה מבין בנשמות?"

התקשרות

מעלותי של הנסיעה בהיותה שליחות של הרבי

כיון שנסיעה זו היא בשליחותו של הרבי, יש בה כו"כ מעלות, ונתעכב עתה על שני דברים הנוגעים לפועל:
 (א) כיון שזוהי שליחותו של הרבי – בודאי יצליחו בזה, רק שלא יקלקלו בעצמם ("מען זאל נאר אליין ניט קאליע מאכן"). – כשנוסעים בשליחותו של הרבי, בכח המשלח, ה"ז כמו שהרבי נוסע ("דער רבי פארט"), ובמילא, לא שייך שיהיו מניעות ועיכובים בדבר. התלמידים צריכים רק להיות כלי מוכשר, וככל שתגדל הכשרת הכלי, תתמלא השליחות במהירות ובהצלחה גדולה יותר.
 (ב) כיון שזוהי שליחותו של הרבי – צריך לידע גודל האחריות שנושאים על עצמם. אותם יהודים שהנכם נוסעים אליהם, יסתכלו עליכם בתור שלוחים של הרבי, בתור דוגמא-חי' של חסידים, ובמילא, צריכים אתם לתקן את עצמכם ("אויס-ריכטן זיך"), כדי להראות באופן המתאים לכך.
 ר' שמואל מונקעס הלך פעם עם קבוצה של חסידים, בחזרתם מהתוועדות, דרך חצירו של רבינו הזקן, וקפץ ר' שמואל מונקעס על הגדר ונתלה על שער החצר. שאלוהו חברי החסידים – שהורגלו לתעלוליו – מה פשר התעלול החדש ("וואס איז דאס פאר אַ נייער שפיצל")? השיב להם ר' שמואל מונקעס: בנוהג שבעולם, שעל יד סנדלר תלוי נעל, על יד זגג תלוי פיסת זכוכית. וכי"ב. וכמו כן מן הראוי שעל יד חצירו של הרבי יהי תלוי חסיד... כדי שידעו שכאן נמצאת חצירו של הרבי.

ועד"ז בענייננו: כל מי שרואה אתכם יחשוב שכך נראה חסיד ליובאוויטש, חב"ד'ניק, תמים, בחור-ישיבה ירא-שמים (וכי"ב בשאר התוארים שיתארו אתכם), וישאר אצלו הרושם שכך צריכים להתנהג חסידים, תמימים, מקושרים, אלה שנוסעים בשליחותו של הרבי לעסוק בהפצת היהדות וחיזוק התומ"צ. ובמילא, צריכים לידע שנושאים אחריות גדולה.

אמנם, כיון שהרבי הוא זה שהנהיג הדבר, והוא זה ששולח אתכם בשליחות זו – בכחו וביכלתו של כל אחד מכם למלא שליחות זו, שלא זו בלבד שלא יהי היפך הכבוד ח"ו, אלא אדרבה, שיתקבלו ידיעות ע"ד גודל ההתפעלות ("גוואלדיקע התפעלות") ממהותם של תלמידי ליובאוויטש ("וואס אַ ליובאוויטשער בחור איז!")

מענה לא' שכתב לרבי שלא קיבל מענה לשאלות שכתב במכתב:
 נענו בהתוועדות בזמן ומקום זכאים ואשרי חלקם וכו'

(משיחת כ"ב תמוז תשי"א להתלמידים הנוסעים בשליחות המל"ח. תו"מ ח"ג ע' 224)

לדוגמא כשלומד הענין דאני ה' לא שניתי ולומדו בעיני לפי ערכו כמה פעמים בזה אחר זה, הנה בעת הלימוד הרי מפלפל בהסברות ואחר הלימוד היטב כשמבין ומשיג הענין זהו כח המעשה שבהשגה.
 אמנם זהו בלימוד דבר השכלה והשגה דהגם שיש בה מה שנוגע אל הבכין שעיקרו מתיחס אל הלב מ"מ הנה בכללותו מתיחס אל השכל שבמוח, ולכן הנה כל מה שכלי מוחו זכים ובהירים יותר הנה יותר יבין וישיג את ההשכלה ההיא.
 וכן הוא בלימוד ענין התבוננות המעורר את האהבה או ענין המעורר את היראה שלימוד זה הגם שיש בו השכלה גדולה והבנה עמוקה מ"מ הנה בכללותו הוא מתיחס אל הלב, וכל מה שלבו זך וטהור יותר, יותר תהי' ההתעוררות. ובלבושי הנפש דמחשבה ודבור הנה כח המעשה הוא התקשרות המחשבה לחשוב ענין מסודר שעה ושתיים (בלי הפסק) ולדבר במה שהוא בקי בעל פה דוקא.
 והנה כל עבודה בראשיתה היא בדרך קבלת עול, וכדוגמת דבר עבודת מלאכה בגשמיות שבאה בעמל וביגיעה כן הוא בעבודה הרוחנית דראשיתה היא קבלת עול, והבא לטהר מסייעין לו לבחור בחיים וטוב אמיתיים.

הנפש האלקית אם של הנפש השכלית ה"ה מוגדרת בענינה ומוגבלת בצורתה דלעולם האהבה והחסד וכן הגבורה והיראה וכן כולם נשארות במהותן העצמי ומ"מ הרי אינן דומות בטבען, דהמדות דנפש השכלי טבעם להיות נמשך למה שלמטה מהם, והמדות דנפש האלקית הן להיות נמשך למה שלמעלה מהן.
 וענין החסידות שהוא לשנות טבע מדותיו צריך להיות בשתייהם, והוא שבהמדות דנפש השכלית הנה השינוי הוא בזה שמנתקן מהטוב המוסכם בשכל אנושי הבוחר בטוב המדות ע"פ הסבר השכל בלבד, והעבודה היא להסביר דעשיית הטוב הוא מפני שכך הוא צווי השי"ת והשינוי בהמדות דנפש האלקית הוא שצריכים להביאן בהתיישבות בכלים שהם קיום מצותיו ית' כמבואר בענין מעלת השוב על הרצוא.
 וראשית העבודה הוא תקון המעשה לא רק בכח המעשה בלבד כ"א המעשה של כל הכחות, כי הנה כל כח מכחות הנפש ה"ה ציור קומה שלם וכולל מכל שאר הכחות, וכשם שבכח המעשה שהוא פועל הרי יש בו גם כח היותר נעלה מכחות פנימי' שבנפש שהוא כח השכל, הנה כמו"כ בכח השכל הרי יש בהציור קומה שלו כח המעשה, וכח המעשה שבהשגה הוא מה שהוא משיג ומבין, דער פארשטאנד וואס ער פארשטייט דאס וואס ער האט געלערנט, אט דאס ווערט אנגערופן כח המעשה שבהשגה.

(המשך) והנה שבירה זו איננה עבודה כלל כי העבודה היא בתקון ולא בשבירה והתקון הוא להחליף באברים חדשים לגמרי, אמנם עד שיוכל לחתטקס בעבודת החילוף צריכים לשבור את המקולקלים, וכל שבירה הוא בכח. וכדוגמת האומן השובר האברים המקולקלים של הכלי הנה כמו כן ישבר הוא את הרצונות הטבעיים להיות בולם פיו מלדבר מה שחפץ נפש הטבעית ולהיות אוטם אזנו משמוע ועוצם עינו מלראות במה שחפצה נפש הטבעית. התחלת עבודת התקון היא בנפש האמצעי' שהיא הנפש השכלית, ואין אומן בלא כלים, וכדוגמת האומן העושה כלים שלאחר בדיקת הכלי הנה צריכים להכין כלי האומנות במה לעשות מלאכתו, הנה כמו כן הוא בהעבודה האלקית שלאחר שבדק עצמו בכל פרטי עניניו כדוגמת בדיקת האומן את הכלי צריכים להכין כלי האומנות ולסדרם יפה באופן שיצליחו למלאכתם.
 כלי האומנות בעבודה האלקית הם הלימוד דא"ח בענינים כאלו, שבהם ועל ידם יוכל לעשות מלאכתו, והיינו הלימוד בעניני התבוננות מה שלפי ערך הבנתו ושיוקלטו היטב בכלי השגתו, וגם בלימוד עניני עבודה המעוררים את הלב, מען דארף לערנען פארשטאנדיקע ענינים און הארציקע ענינים.
 הנפש האלקי והנפש השכלי הרי לשניהם יש מדות, ועם היות כי כל מדה בלי הבדל אם של

(אג"ק אדמו"ר הריי"ץ ח"ג ע' תנו)